

2023-12-13 Nr. NV-3166

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-1480(3), 23-1481(3), 23-1482(3) TAIS- 23-14232(4), 23-14233(4), 23-14234(4)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 4, 5, 17, 22, 42, 43, 44, 51, 53, 72-1, 80, 82-1 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 24-2 STRAIPSNIU ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 4, 10, 11, 15, 27, 28, 35, 38, 39, 48, 52, 53, 56, 58, 60, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 72-1, 73, 75-3, 77, 85 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 64-1 STRAIPSNIU ĮSTATYMO NR. XIV-1257 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau – Įstatymo projektas)		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	☒ Taip	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	☒ TAP 2023-12-12	☒ Svarstyti LRV posėdyje
Igyvendina Vyriausybės programą	☒ Taip			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Sprendžiant pedagogų trūkumo šalyje mažinimo problemą, nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymo „Dėl Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“ (toliau – aprašas) pakeitimais išplėstas asmenų, galinčių dirbti tam tikro dalyko mokytojais, sąrašas. Nuo 2023 m. priimant asmenis į pedagogikos profesines studijas būtina nurodyti, kokio dalyko mokytoju asmuo galės dirbti baigęs šias studijas. Asmenims, turintiems pedagogo kvalifikaciją, sudaromos galimybės dalyvauti ES lėšomis finansuojamame projekte „Tęsk“ ir įgyti kito dalyko ar kitos pedagoginės specializacijos kompetencijų. Nuo 2018 m. tokiu būdu papildomų kompetencijų įgijo 543 pedagogai, naujame 2023–2029 m. laikotarpio projekte „Tęsk“ taip pat tęsiama veikla: nuo 2023 m. rugsėjo mėn. bus finansuojamos 575 „perkvalifikavimo“ vietos, per 2023–2029 m. planuojama iš viso finansuoti 4 370 vietų. Duomenys rodo, kad nemažai (iki 10 procentų) asmenų negali dalyvauti „perkvalifikavimo“ studijose, nes neturi pedagogo kvalifikacijos. Taip pat dalis asmenų, ateinančių į „perkvalifikavimo“ studijas, būna ką tik įgiję pedagogo kvalifikaciją pedagogikos profesinių studijų metu (2021–2022 m. m. tokių asmenų buvo 13, 2022–2023 m. m. – 28 asmenys, 2023–2024 m. m. – 10 asmenų). Šiuo metu yra vykdomos 60 studijų kreditų pedagogikos profesinės studijos, skirtos pedagogo profesinei kvalifikacijai įgyti asmenims, turintiems aukštąjį išsilavinimą, atitinkantį aprašo nuostatas. Stebint priėmimo tendencijas į šias pedagogikos profesines studijas, daugėja asmenų, norinčių savo ateitį sieti su pedagogo profesija, tačiau neturinčių 60 studijų kreditų mokomojo dalyko. Tokių nepatenkančių asmenų – iki 10 procentų. Siekiant tokiems asmenims sudaryti galimybę įgyti pedagogo kvalifikaciją ir išklausti trūkstamų studijų dalykų modulius, kad galėtų dirbti mokytoju, siūloma ilginti pedagoginių profesinių studijų apimtį nuo 60 studijų kreditų iki 120 studijų kreditų.

2023 metais pagal Lietuvos švietimo programas IV gimnazijos klasėje mokosi 174 Ukrainos piliečiai ir 55 kitų trečiųjų šalių piliečiai. Siekiant, kad jie galėtų toliau ir studijuoti Lietuvoje, Mokslo ir studijų įstatyme reikia nustatyti jiems teisę pretenduoti į valstybės finansuojamas studijų vietas kaip trečiųjų šalių piliečiams, kurie įgyja vidurinį išsilavinimą pagal Lietuvos vidurinio ugdymo programą.

Šiuo metu Lietuva yra 7 tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų narė, asocijuota narė arba stebėtoja bei aktyviai siekia narystės dar bent trijose mokslinių tyrimų infrastruktūrose. Tarp jų yra tokios pasaulinio lygio infrastruktūros kaip Europos branduolinių tyrimų centras (CERN), Europos molekulinės biologijos laboratorija, narystė kuriose ne tik didina Lietuvos žinomumą bei gerina tarptautinį įvaizdį, tačiau ir atveria daug naudos ir galimybių šalies akademinei ir verslo bendruomenei, didina Lietuvos žinomumą bei gerina įvaizdį. Dalyvaujant mokslinių tyrimų infrastruktūrose, kasmet mokami narystės mokesčiai. 2023 m. ši suma siekė apie 1,66 mln. eurų, iš kurių 1 mln. eurų – narystės Europos branduolinių tyrimų organizacijoje (CERN) mokestis. Tačiau iki šiol sistemiškai šalies dalyvavimas mokslinių tyrimų infrastruktūrose nėra sistemiškai atspindėtas teisės aktuose ir mes net neturime apsibrėžę šios sąvokos. Iki šiol Lietuvos dalyvavimas mokslinių tyrimų infrastruktūrose buvo planuojamas tik pagal Lietuvos mokslo tarybos parengtą kelrodį, todėl tikslinga šį procesą labiau struktūruoti ir įtraukti platesnį atsakingų institucijų ratą, kurie

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

kompleksiškai galėtų Lietuvos dalyvavimo infrastruktūrose numatomas plėtros kryptis, prioritetus ir pan.

Įstatymo projekte atliekami ir kiti patikslinimai, suderinant jo nuostatas su kitais įstatymais, Konstitucinio Teismo nutarimais ir pan.:

- atsižvelgiant į praktikoje kylančius klausimus, detaliau specifikuojamas nuostatos, kokiais atvejais valstybė moka tik už vienas studijas, jei studijuojama vienu metu keliose studijų programose;
- atsižvelgiant į KT nutarimą, patikslinamas nepriekaištingos reputacijos reguliavimas, kartu jį atitinkama apimtimi priartinant prie Valstybės tarnybos įstatyme numatytų aspektų;
- suderinant su valstybės tarnybos reforma, papildoma reikalingomis nuostatomis dėl darbo apmokėjimo, pvz., Studijų kokybės vertinimo centro tarybos nariams; taip pat patikslinamos nuostatos, susijusios su socialinėmis garantijomis pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtus projektus, pvz., valstybinių mokslinių tyrimų institutų direktoriams;
- patikslinamos nuostatos, susijusios su mokslinės veiklos rezultatų viešumu ir paskiriama institucija, įgaliota nustatyti atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatų tvarką – Lietuvos mokslo taryba;
- nuostatos dėl leidimų vykdyti studijas ar su studijomis susijusią veiklą patikslinamos atsižvelgiant į Paslaugų Direktyvos bendrus taikymo principus, numatant, kad, jei leidimas per numatytą atitinkamai 7 mėn. ar 2 mėn. terminą neišduotas, nelaikoma, kad studijas ar su studijomis susijusią veiklą vykdyti galima;
- patikslinami vartojami terminai – administracinė procedūra vs dokumentų nagrinėjimas;
- atliekami kiti tikslinamojo pobūdžio pakeitimai, suderinant su galiojančiais teisės aktais.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija Aštuonioliktosios Vyriausybės kadencijos metu įvairiapusiškai ieško priemonių, kaip spręsti pedagogų trūkumo šalyje mažinimo problemą. Pedagoginių profesinių studijų modelio plėtra, numatant, kad asmuo pedagoginių profesinių studijų metu įgytų tiek pedagogo profesinę kvalifikaciją (60 studijų kreditų pedagoginių studijų modulis), tiek teisę mokyti mokomąjį dalyką ar pedagoginę specializaciją (iki 60 studijų kreditų mokomojo dalyko modulis arba pedagoginės specializacijos modulis) ir nustatant, kad profesinės studijos (išskyrus rezidentūrą) gali būti nuo 60 iki 120 studijų kreditų, taip pat prisidėtų prie įvardijamos problemos sprendimo. Tačiau reikia pažymėti, kad šios priemonės pritaikymo mastas nebūtų itin platus, todėl ji vertintina kaip viena iš papildomų, situaciją galimai pagerinančių priemonių. Įvertinus 2021–2023 m. stebėtas tendencijas, prognozuojama, kad 120 studijų kreditų pedagogines profesines studijas vidutiniškai rinktųsi apie 60 asmenų, kurių studijoms finansuoti ir paramai mokėti papildomas lėšų poreikis 2025 m. sudarytų 447 960 Eur, o 2026 m. – 298 640 Eur (prognozuojant, kad sutartis dėl įsidarbinimo mokyklose sudarytų bent pusė šių asmenų ir pretenduotų į tam skirtą paramą).

Mokslinių tyrimų infrastruktūrų reguliavimas Įstatymo projekte numatytas proporcingas ir į Įstatymo projektą įtraukiama tik tiek, kiek tinkama reguliuoti įstatyminiu lygiu – sąvoka; mandato parengti mokslinių tyrimų infrastruktūros plėtros ir prioritetų dokumentą nustatymas; įtvirtinimas, kad sprendimus dėl Lietuvos dalyvavimo mokslinių tyrimų infrastruktūrose atitinkamai priima Seimas (kuomet reikalingas tarptautinių sutarčių ratifikavimas) ir Vyriausybė (visais kitais atvejais). Pažymėtina, kad Įstatymo projekte numatyta, jos rengiant ir diskutuojant strateginius sprendimus dėl Lietuvos dalyvavimo tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose ir jo plėtros bei prioritetų, įsitraukia ir Mokslo, technologijų ir inovacijų taryba, vadovaujama Ministro Pirmininko.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Skirtingoms Įstatymo projekto nuostatoms numatomi skirtingi įsigaliojimo terminai:

- nuostatos, susijusios su asmens nepriekaištingos reputacijos kriterijais, su mokslinės veiklos rezultatų viešinimu ir mokslinių tyrimų infrastruktūromis įsigaliojtu 2024 m. rugsėjo 1 d., kad aukštosios mokyklos ir Lietuvos mokslo taryba spėtų pasirengti jų įgyvendinimui. **Čia svarbu pažymėti, kad Lietuvos mokslo taryba turi proaktyviai informuoti aukštąsias mokyklas apie keičiamus reikalavimus dėl atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatų taikymo, sudaryti**

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

sąlygas aukštosioms mokykloms gauti atsakymus į kylančius klausimus iki įstatymo nuostatų įsigaliojimo likus proporcingam laikui tinkamai tam pasiruošti;

- nuostatos, susijusios su leidimų vykdyti studijas ir su studijomis susijusią veiklą teisiniu reglamentavimu, įsigaliojusių 2024 m. lapkričio 1 d. – taip išlaikoma „dviejų datų taisyklė“;
- likusios nuostatos įsigaliojusių Seimui priėmus ir Prezidentui pasirašius Įstatymo projektą.

Dėl mokslinių tyrimų infrastruktūrų nuostatų įgyvendinimo – Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. birželio 6 d. įsakymu Nr. V-792 jau patvirtintas naujas Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžio sudarymo ir dalyvavimo tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų veikloje tvarkos aprašas. Vadovaudamasi šiuo aprašu, Lietuvos mokslo taryba šiuo metu jau rengia mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį (paskutinį kartą kelrodis buvo atnaujintas 2015 m.). Planuojama, kad projektas bus parengtas 2024 m. ir pristatytas Mokslo, technologijų ir inovacijų taryboje.

STEBĖSENA

Stebėdama, ar Įstatymo projekte numatytos nuostatos dėl profesinių pedagoginių studijų plėtros prisideda prie realaus problemos sprendimo ir praktiškai įgyvendinamos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija numato stebėti:

- priėmimo į profesines pedagogines studijas rezultatus,
- priimtųjų į profesines pedagogines studijas studijų rezultatyvumą,
- priimtųjų į profesines pedagogines studijas absolventų įsidarbinamumą.

Manytina, kad šių rodiklių rinkinys suteiks duomenų apie siūlomos priemonės paklausą ir tvarumą.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Yra likusių Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabų – dėl to, kad Mokslo ir studijų įstatymas vis dar neperžiūrėtas nuosekliai ir yra likę nuostatų, kuriose likęs senas Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pavadinimas (Švietimo ir mokslo ministerija, švietimo ir mokslo ministras), – į kurias Švietimo, mokslo ir sporto ministerija su šiuo Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimu nesutinka atsižvelgti, dėl realių ir suinteresuotų pusių lūkesčių, kai bus keičiami atitinkami Mokslo ir studijų įstatymo straipsniai, juose daryti ir reikšmingų turinio patikslinimų, ne tik „teisės higienos“.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Įstatymo projekte yra nuostatų, kurios derintinos su valstybės tarnybos reformos reglamentavimo įsigaliojimo terminais.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Žaromskytė-Rastėnė

Strateginio valdymo grupė, grupės vadovė